

de *l'alté de ---*», «el Mas de l'*Altet*» a Alcoi, «l'Avenc de l'*Altet*» a Barx. En el Principat és més viu *altell*, no documentat fins als escr. Renaix.

Alter(o) adj. 'elevat' és propi de l'Alta Ribag. («El Perdiguero yé un pico *altero*» em deien a Benasc, «La Sèquia nueva és la més *altera*», més que la Sèquia del *Miç*, a Grist); també en el Rosselló: «Puigneulós / --- cresta *altera* / la més alta de les muntanyes de l'Albera», Saisset, *Coses i altres*, 13; però el mot apareix substantivat des d'antic (és l'equivalència fonètica normal del cast. *otero*, gall. *auteiro*), d'una banda per l'Alt Aragó (a Plan de Gistau sentia un *altéro* per un 'turonet', a Bielsa «te pones en un *altér* y verás ---» (1965).

En el domini valencià és ja antic («La Fila dels *Alters*» en un doc. de 1588, per a una sèquia derivada que s'obrí terme amunt per guanyar terreny als estepars, Traver, *Antigs. de Castellón de la Plana*, p. 144) i segueix en ús oral (1961) i literari: «aquell any no feren era en l'alqueria del Sr. J., i el blat que sembrà en els *alters* de Fadrell el bateren en l'era que tenie Vicent» (Guinot, *Esc. Castell.* 9); fins ací, doncs, més que 'otero', 'turó', té el sentit de 'sector alt dins el terme', però més al Sud és allò: Fermí Cortés en una monografia que m'escríu sobre Polinyà de Xúquer inclou 9 turonets dits *Alter de ~ (Alter de l'Alberell, etc.)*, i així n'anoto diversos exs. al Puig de Santa Maria, Puçol, Torrent i Fageca. Per al cast. *otero* i la seva extensió, es pot veure MzPi., *Orig.*, 429 i 110-111 (no tot el que diu del valencià és, però, exacte o segur).

De tota manera, en el nostre domini lingüístic és sobretot en la forma diminutiva *alteró* que el mot s'estén sense interrupció des de la punta Sud fins a la ribera Nord de l'Ebre (Garrigues i Priorat), si bé allà, en part, en forma alterada per la influència del cat. *turó* (mot pre-romà, sense relació etimològica amb aquest derivat d'*alt*): «d'aquell *alteronet* en diuen el Puig de ---», Cervià de les Garrigues, «aquell *alturó*» 'turonet' a Vilanova de Prades, «una muntxona vol dir un *alturó*» explicaven a la Vilella Baixa.⁵ Més enllà vaig sentir «aquest *altiró*» a Garcia, i Bladé en el seu llibre diu que «molt prop de Benissanet només hi ha un *altiró*: l'anomenada *costa dels Terrers*» (*Beniss.*, p. 28);⁶ per al Maestrat Ga. Girona defineix *alteró* i *alteronet* com «collet, llometa, puget» (p. 28); «el Vall d'Albayda --- tot ell planeja pròu, agriciant-lo les moltes llomes y *alterons* del terreno», MGadea (*T. del Xè* 1, 239).

Però en terra de marjals i albuferes no es tracta ja d'un turó apreciable sinó d'una altura minúscula: «d'ençà els segles que han passat, la neteja d'aquestes sèquies ha format un gros *alteró* de gleva, producte de l'arrossegament, essent aquests *alterons* les primeres marjals conreades, distribuint el parcelatge en quadrilongs paral·lels a la recta d'aquestes sèquies», JBPorcar (BSCC xiv, 86); a Silla assenyalaven a la costa de l'Albufera un *alteró* que en diuen «el Cau de les Raboses»; al Palmar no sols una cosa així sinó també qualsevol dels petits munts de fang que emer-

geixen a flor d'aigua al mig de l'estany i que després sovint queden colgats per les flotes de canyar a la deriva; a la costa de Massanassa, els Germanells és un lloc pràcticament pla —mers «*alteróns* de fang—; a Algemés són *alterons* els indrets un poc més elevats al mig dels baixos fons de l'almarjal, que es presten a fer-hi casetes (en compto 4, que en part en diuen *la Caseta de ---*). En canvi a la part ja més muntanyosa del País l'alteró o *alteronet* designa un tosalet de més relleu; i això ja a Bellmunt de Mesquí, les Useres, Benimodo, Patraix, Montserrat, Montroí, Real, Llombai, Picassent, Castelló de la Ribera, Gaianes i Crevillent; els xurros de Tous diuen també *alterón*, de manera que en el Reialenc d'Alzira (on hi ha menys gent d'ací que d'allà) els uns ho diuen en aquesta forma i altres en la catalana; i també a Múrcia usen *alterón* (Ga. Soriano).

D'*alter* deriva també *alterós* [cap als anys 1455, «la nau de Tirant era molt major e més *alterosa* que neguna dels moros, emperò era sola», edició prínceps, capítol 100, edició Riquer, p. 232]; prové d'usos d'aquell tals com «presonera de las presons del rey *alterós* y de las més *alteras*», Millà, *Romillo*, 228B; i esdevé molt usual des de les albes del S. XIX: «la dita torre d'En Massanès queda situada en paratge més *alterós* de la demés caseria de Badalona», «las iglésias, ab los convents de monjas Caputxinias --- y lo de Caputxins en paratge *altarós*,⁷ més amunt de les cascs de Masavà», Maldà, *Excursions*, pp. 117, 66; «boscos *alterosos*» ja en la 1.ª versió, 1867, de l'*Atl.* VI, 14c; cf. a Cuba: «*alteroso*, por 'alto, elevado'; poéticamente es bien usado», Pichardo, *Diccionario de Cubanismo*, p. 20.

Altària [S. XV, I. de Villena, avui més usat a les regions del Migjorn, des de Tortosa (Vergés i Paulí, *Espurnes de la Llar* v, 103-4); Artà, *BDLC* xi, 39]; més al N. li fa concurrència amb èxit *alçada*⁸ [S. XVII, Bruniquer] o bé, amb compromís entre els dos mots: *alçària* [1493], *AlcM. Altura* [S. XV, Dieç, *Menes.*, *Eximplis, AlcM.*; ja en el *Tirant* de Martorell: «los poms alt de les tendes --- perquè les havien parades en una poca d'*altura* parien molt millor», ed. Ag. I, 191; «una creu processional de plata daurada de l'*altura* d'un home, cosa molt admirable», eiv., S. XVII, I. Macabich, *Feudalismo*, p. 26], formació molt antiga també en cast. [1219], però comuna amb l'italià i el portuguès i no menys genuïna en català i en oc.,⁹ on ja apareix cap a 1200 (Monjo de Montaudon, i en textos llengd. i gascons del S. XIV [Rayn., *PSW*]) i avui usual en provençal rodanès *auturo* («éminence, haut lieu en général», nota de Mistral al cant I de *Calendau*, p. 46.33);¹⁰ *altúria*; *alturejar*. *Altesa* ['excellència', R. Llull, també *alteja*; «Avicenna ensenya a ordenar la cosa pública, e diu --- e jatsia que aquesta ordinació no sia bastant segons l'*altesa* crestiana, emperò Avicenna posa en aquesta manera alguns punts fort necessaris a bon regiment de la comunitat», Eiximenis, *Regiment*, *NCL* XIII, 124.25; usat antigament com a tractament català per als sobirans, no pas *majestat*, Muntaner, cap. 272, etc.].